

Silva Mölsä

LUKIVAIKEUS – KOKEMUKSET JA VAIKUTUKSET

Sosiaalialan koulutusohjelma

2019

LUKIVAIKEUS – KOKEMUKSET JA VAIKUTUKSET

Mölsä, Silva
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
huhtikuu 2019
Sivumäärä: 33
Liitteitä: 2

Asiasanat: lukivaikeus, oppimisvaikeus, dysleksia

Opinnäytetyössä kartoitettiin lukivaikeutta, miten se ilmenee, mistä se johtuu, miten se voidaan tunnistaa ja millaisia tukimuotoja siihen voidaan antaa. Lisäksi käytettiin apuna kyselyä, jolla saatiin vastauksia siihen, millaisia tukimuotoja lukivaikeuksinen henkilö on saanut. Kyselyssä kysyttiin myös, millaisena henkilö näkee oman lukivaikeutensa.

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Erilaisten oppijoiden liiton kanssa. Kysely tehtiin kartoittamaan tukimuotoja ja kokemuksia lukivaikeudesta. Kyselyä jaettiin erilaisten oppijoiden sosiaalisen median kanaviin.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää.

Tulosten perusteella tukea annetaan, mutta se vaihtelee paljon henkilöstä riippuen. Monilla vastaajista oli negatiivisia kokemuksia lukivaikeuteen liittyen ja näkemys omasta lukivaikeudesta oli negatiivinen. Kuitenkin oli myös kokemuksia, jossa oikealla tuella, oli lukivaikeuksiselle henkilölle saatu hyviä kokemuksia oppimisesta ja hän oli sinut oppimisvaikeutensa kanssa.

Dyslexia experiences and management

Mölsä, Silva

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in social services

April 2019

Number of pages: 33

Appendices: 2

Keywords: dyslexia, learning disability, learning disorder

This thesis was about dyslexia, how it shows, what causes it, how it can be indicated and how-to management it. Also, the survey was used to examine what kind of management dyslexics have got and how they see their own dyslexia.

This thesis was made cooperation with The Finnish Diverse Learners' Association. The survey was made to map out different managements of dyslexia and experiences of people with dyslexia. The survey was shared in associations different social media channels. The research method was qualitative.

The results showed that management of dyslexia was given but impacts of it changed because people are different. Many responded that they have negative experiences linked to dyslexia and they see their own dyslexia as a burden. Although the survey shows that there were also positive experiences linked into dyslexia and person is on good terms with his own dyslexia.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 LUKIVAIKEUS	6
2.1 Mistä lukivaikeus johtuu?	7
2.2 Miten lukivaikeus ilmenee?	8
2.3 Tukimuodot.....	10
2.3.1 Esi- ja peruskoulu	10
2.3.2 Ammattikoulu	12
2.3.3 Lukio	13
2.3.4 Korkeakoulut	14
2.3.5 Työpaikka	15
2.3.6 Tukikeinot	15
2.3.7 Kuntoutusmuodot	18
3 TUTKIMUS	19
3.1 Tarkoitus	20
3.2 Kysymykset.....	21
4 TULOKSET	21
4.1 Lukivaikeus ja muut oppimisenvaikeudet	22
4.2 Tuki ja sen hyödyt.....	24
4.3 Kokemukset	26
5 POHDINTA.....	28
LÄHTEET	31
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Oppimisvaikeudet tarkoittavat pulmia oppia uutta. Erilaisia oppimisen vaikeuksia esiintyy noin 10-20%lla väestöstä. Tunnetuin näistä oppimisvaikeuksista on lukivaikeus. Sitä esiintyy Suomessa noin 3-10%lla väestöstä tautiluokituksen mukaan. Tässä opinnäytetyössä keskitytään lukivaikeuteen ja elämiseen sen kanssa. Lukivaikeus on lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus. Muita termejä ovat myös lukihäiriö ja dysleksia. Opinnäytetyössä käytetään termiä lukivaikeus asiasta ja erilainen oppija henkilöstä, jolla kyseisiä pulmia on. (Eoliitto 2019)

Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimii Erilaisten oppijoiden liitto ry, joka pyrkii tukemaan erilaisia oppijoita. Liitto on Suomessa lukijärjestöjen kattojärjestö. Liiton toiminta on tarkoitettu niin erilaisille oppijoille ja heidän läheisilleen, kuin ammattilaisille, jotka kohtaavat työssään erilaisia oppijoita. (Eoliitto 2019)

Erilaisten oppijoiden liitto tarjoaa; neuvontaa, ohjausta, koulutusta, tapahtumia, vertaistukea, apuvälineneuvontaa, edunvalvontaa, tiedottamista ja julkaisuja mm. luk-Sitko lehti, joka ilmestyy 2 kertaa vuodessa. Järjestö tekee myös kansainvälistä yhteistyötä muiden lukijärjestöjen kanssa. (Eoliitto 2019)

Opinnäytetyössä käydään läpi lukivaikeutta. Mikä aiheuttaa sen, miten sen voi tunnistaa ja millaisia apukeinoja siihen on saatavilla?

Kyselyn avulla selvitetään, minkälaisia tukimuotoja erilaiset oppijat ovat saaneet, onko niistä ollut hyötyä ja kuinka he itse kokevat oman lukivaikeutensa.

2 LUKIVAIKEUS

Lukivaikeuksisen ihmisen aivot eroavat tavallisen ihmisen aivoista. Kuitenkaan lukivaikeus ei tarkoita tyhmyyttä tai laiskuutta. Tiedetään, että lukivaikeuteen liittyy normaali älykkyys. Kyse on erityisestä ongelmasta, joka ei liity älykkyyteen. (Sieppi, E. ja Pietarinen, P. 2018)

Lukivaikeus voi ilmetä monella eri tavalla ja ihmisillä voi olla erilaisia vaikeuksia lukivaikeuden vaikeusasteesta riippuen. Jotkut pärjäävät lukivaikeutensa kanssa, eikä se näy heidän elämässään erityisellä tavalla. Toisella lukivaikeus voi näyttäytyä jopa elämää rajoittavana tekijänä. Lukivaikeutta esiintyy kaikissa maailman kirjoitetuissa kielessä. (Qvarnström 2013, 173)

Lukivaikeuden keskeisenä piirteenä pidetään vaikeutta hahmottaa ja käsitellä ääniteisiin liittyvää tietoa eli fonologista tietoa. Tästä esimerkkinä se, ettei erilainen oppija osaa erottaa ääniteitä toisistaan ja sanoja voidaan tästä johtuen kuulla väärin. Lukemisessa lukivaikeus näkyy lukemisen hitautena ja vaikeutena lukea sanoja oikein. Usein erilainen oppija ei ymmärrä lukemaansa, koska itse tekstin lukemiseen menee paljon voimavaroja, joten itse tekstin sisällön ymmärtämiseen ei riitä energiaa. Kirjoittamisessa ongelmana on oikeinkirjoitus. Kirjaimia, jopa sanoja saattaa puuttua tekstistä tai sanoja on liian paljon. Kirjaimet saattavat vaihtaa paikkaa tai kirjain voi korvaantua toisella kirjaimella. Monesti myös kirjoitelmien laatiminen oikeinkirjoituksen lisäksi on vaikeaa. Tämä liittyy kirjoittamisen hahmottamiseen, lauseita on vaikea hahmottaa ja lauserakenteet ovat tällöin kömpelöitä. (Lukihäiriö 2018)

Lukivaikeus hyvin harvoin ilmenee vain lukemisen ja kirjoittamisen vaikeutena. yleensä vaikeuksia ilmenee tarkkaavaisuudessa ja sen ylläpitämisessä, matematiikassa, kielten opiskelussa, motoriikassa ja työmuistissa. Eri oppimisvaikeudet voivat myös esiintyä rinnakkain. Tällöin puhutaan laaja-alaisista oppimisen vaikeuksista. (Lukihäiriö 2018)

2.1 Mistä lukivaikeus johtuu?

Vielä tänä päivänä erilainen oppija saa kuulla olevansa uppiniskainen, tyhmä, laiska, henkisesti jälkeenjäänyt tai likinäköinen. Opetusta syytetään myös huonoksi, jos toivottuja oppimistuloksia ei synny. (Sieppi, E. ja Pietarinen, P. 2018)

Oppimisvaikeuksista puhutaan silloin, kun vaikeudet ovat suuria henkilön lahjakkuuteen ja koulutustasoon nähden eikä niiden taustalla ole muita sairauksia, kuten esimerkiksi mielenterveysongelmia. Vaikeuden eivät myöskään voi selittyä koulutuksen puutteena oppimisvaikeuksissa. Vammautumisen seurauksena oppimisvaikeuksia voi myös esiintyä. (Oppimisvaikeus 2017)

Lukivaikeuden syyksi on oletettu mm. erilaisuudet aivojen kuulo-, puheentuottamis- ja sanojen ymmärtämiskeskuksissa (Anttila, P., Hämäläinen, R., Isotalo, L., Taarna, V. & Valkama, A. 2007, 16).

Yksittäistä syytä lukivaikeuden kehittymiseen ei ole. Geenitekijät ovat hyvin yleinen tekijä lukivaikeuden syntymiseen. Geenitutkimusten mukaan lukivaikeudet kulkevat ainakin osittain suvuittain. Tutkimuksissa on osoitettu, että lukivaikeus voi periytyä 30-70 prosenttisesti riippuen tapauksesta. (Hämäläinen, R., Liias, S., Taarna, V. & Valkama, R. 2008. 25.) Lukivaikeus ei välttämättä periidy suoraan lukivaikeutena, vaan erilaisina muina oppimisen vaikeuksina (Oppimisvaikeus 2017.)

Sikiön kehityksen aikana tapahtuneet asiat vaikuttavat myös lukivaikeuden ja muiden oppimisvaikeuksien syntyyn. Äidin päihteiden käyttö, ympäristömyrkyt tai muut ulkoiset tekijät voivat vaikuttaa sikiöön. Synnytyksessä tapahtunut lapsen hapenpuute, keltaisuus, keskoisuus tai pienikokoisuus tai varhaislapsuuden sairastelut vaikuttavat oppimisvaikeuksien syntyyn. (Hämäläinen, R., Liias, S., Taarna, V. & Valkama, R. 2008. 22-24)

2.2 Miten lukivaikeus ilmenee?

Lukivaikeus näkyy monella eri elämänalueella ja jokaisella se näyttäytyy eri tavalla. Siksi monet näistäkin vaikutuksista ovat hyvin yksilöllisiä, eivätkä ne kuulu jokaisen erilaisen oppijan elämään. Seuraavat lukivaikeuden ilmenemismuodot eivät esiinny kaikilla erilaisilla oppijoilla, kuitenkin ne ovat piirteitä, joita esiintyy henkilöillä, joilla lukivaikeus on diagnosoitu. (Sieppi, E. ja Pietarinen, P. 2018)

Lapsena ennen kouluikää lukivaikeus voi näkyä siinä, ettei lapsi innostu riittävällä tavalla sanaleikeistä tai ääneen luetuista tarinoista, niin kuin muut lapset. Kouluun mennessä lukeminen ja sen opettelu on vaikeaa. Usein lukeminen koetaan inhottavaksi ja lukeminen jää. Siksi onkin tärkeää kannustaa lukemiseen. Lukemiseen ja varsinkin ääneen lukemiseen voi liittyä pelkotiloja, kun siinä on ongelmia. Lukemisen inho voi johtaa niukkaan sanavarastoon ja pieneen tietomäärään. (Järviluoma, E., Paananen, M., Kaila, S., Mäntylä, M., Määttä, S. & Aro, T. 2014, 5-6)

Kirjoittaminen on myös työlästä ja kirjoitusvirheitä esiintyy paljon. Monesti kirjoittaminen muiden katsoessa tuntuu stressaavalta kirjoitusvirheiden vuoksi. Myöskin kirjoitelmien työstäminen voi olla vaikeaa. Tällöin henkilö saattaa tietää miten selittää asia suullisesti, mutta sama informaatio ei siirry tekstinmuotoon. (Eoliitto 2018)

Tietoyhteiskunnassa eläminen vaatii lukutaitoa. Arkielämässä tarvitsemme paljon lukutaitoa niin sähköpostin käytössä, sosiaalisessa mediassa ja erilaisten tv-ohjelmien katsomisessa. Lomakkeiden täyttäminen ja erilaisten sopimus- ja toimitusehtojen ymmärtäminen tarkoittaa luku- ja kirjoitustaidon hallitsemista. Jos lukemisessa on ongelmia voi siitä seurata luetun ymmärtämisen ongelmia, jotka vaikeuttavat ylläolevien asioiden onnistumista. (Lukukeskus 2017)

Fonologisen tiedon hahmottamisen vaikeudet näkyvät siinä, ettei erilainen oppija hahmota sanojen rakenteita eli tavutusta ja sanan äänteitä. Suomen kielessä kirjain ja äännevuorostus on tarkka, mutta esimerkiksi englannin kielessä näin ei ole. Tämä tekee englannin kielestä vaikeaa erilaiselle oppijalle, koska pitää ikään kuin oppia kaksi sanaa yhden sanan sijasta, kun kirjoitus- ja lausumisasu ovat niin erilaisia. Myös pieni

eroavaisuus lausumisessa aiheuttaa ongelmia, koska erilaisella oppijalla on eri äänneiden tunnistamisessa ongelmia. Esim. sanat cold ja gold. (Niilo Mäki instituutio 2019)

Työmuistin lyhyys erilaisella oppijalla, on ongelmana monella osa-alueella. Tämä näkyy ongelmana pitää mielessä suullisia ohjeita ja mutkikkaita ajatuskokonaisuuksia. Ongelmanratkaisukyvyssä nähdään vaikeuksia, kun siinä on pystyttävä pitämään mielessä tehtävään liittyviä asioita samalla, kun työstää ratkaisua. Työmuistin lyhyys näkyy luetun ymmärtämisessä ja kielellisessä muistissa. (Oppimisvaikeus 2017)

Lukivaikeus näkyy muuallakin kuin yllä käytetyissä esimerkeissä. Matematiikan ja numeroiden kanssa voi olla hyvin vaikea työskennellä. Erilaisten numerosarjojen esim. tilinumeroiden ja puhelinnumeroiden kirjoittaminen on hankalaa. Monesti kerrotaulut tai matematiikan kaavat eivät automatisoidu ja vaikeuttaa näin ollen jokapäiväistä elämää. Aakkojärjestyksen muistaminen tuottaa vaikeuksia samasta syystä. Myös muut ulkomuistettavat asiat esim. kauppalistan muistaminen tuottaa vaikeuksia. (Eoliitto 2018)

Suuntien ja ajan hahmottamisessa on vaikeuksia. Aikatauluissa on vaikea pysyä ja karttaa on vaikea hahmottaa. Oikean ja vasemman erottaminen on vaikeaa, joten esimerkiksi ryhmäliikunnassa on ongelmallista pysyä mukana, jos ei tunnista oikea/vasenta ja liikkeiden tekemistä. (Eoliitto 2018.)

Nämä kaikki vaikeudet voivat johtaa siihen, ettei lukivaikeuksinen uskalla mennä kokeilemaan uusia asioita. Keskittyminen on vaikeaa ja luovutusherkkyys on suurta. (Roisko, E. 2017)

Jatkokouluttautuminen on erilaiselle oppijalle hankalaa, jos hänen oppimisen vaikeuksia ei oteta huomioon. Näin ylioppilaslakki tai ammattitutkinto voi jäädä saamatta. (Roisko, E. 2017)

Työelämässä taas lukivaikeus vaikuttaa työpaikan hakemiseen ja ammattitaidon ylläpitoon. Jatkuva painostus uuden oppimiseen ja kouluttautumiseen voi olla lukivaikeuksiselle haasteellista. (Roisko, E. 2017)

Varhain ihmisen elämässä, lukivaikeus voi romuttaa koulunkäynnin ja integroitumisen yhteiskuntaan. Itsetunnon heikkeneminen, ongelmien kasaantuminen, syrjäytymien ja putoaminen yhteiskunnasta voivat olla negatiivisia lopputuloksia lukivaikeudesta. Lukivaikeus ei siis itsessään aiheuta syrjäytymistä vaan siitä mahdollisesti seuranneet negatiiviset tekijät. Pahimmillaan lukivaikeus johtaa vakaviin mielenterveysongelmiin, päihteiden käyttöön, työttömyyteen tai rikoksiin. Heikko lukutaito johtaa henkilön työttömyyteen kolme kertaa useammin kuin normaalin lukutaidon hallitsevan aikuisen. Vastaavasti jopa kahdella kolmesta rikostaustaisesta henkilöstä on vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa. (Roisko, E. 2017)

Kunnon tuella ja lukivaikeuden huomioon otolla voidaan vaikuttaa kuitenkin erittäin paljon siihen, miten erilainen oppija selviää elämässään. Jo varhain aloitettu tuki auttaa erilaista oppijaa näkemään sen, että hän osaa ja ettei hän ole ongelmansa kanssa yksin. (Roisko, E. 2017)

2.3 Tukimuodot

Oppimisen tukeminen on ensisijaisesti opiskelun tukea, joka kohdistuu oppimisen taitoihin ja strategioihin, omien oppimistapojen löytämiseen sekä itsetunnon vahvistamiseen oppijana. Oppimisen tukeminen tukee opiskelijaa, jolla on kielellisiä erityisvaikeuksia tai muita oppimisen tai sopeutumisen vaikeuksia. (Oppimisvaikeus 2017)

2.3.1 Esi- ja peruskoulu

Tukea voi saada peruskoulussa yleisesti, tehostetusti ja erityisesti. Oppimisessa ja koulunkäynnissä ilmeneviin tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. (Eperusteet 2014)

Peruskoulussa tukiopetusta on oikeus saada, jos on jäänyt jälkeen opinnoissaan tai tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 16§ 1 mom)

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä yleensä tarkoittaa yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja, sekä ohjaus- ja tukitoimia. Yleistä tukea annetaan heti tuen ilmetessä, eikä tuen aloittamiseen tarvita erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Tuki tehdään henkilöstön yhteistyönä ja oppilasta ja huoltajaa kuunnellen. Kaikkia perusopetuksen tukimuotoja voidaan käyttää lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Nämä tukimuodot ovat; tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus ja opetuksen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet. Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa myös käyttää. (Eperusteet 2014)

Tukiopetus on opetuksenmuoto, jossa on ominaista yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukipetusta voi antaa niin oppilaan työjärjestyksen mukaisesti, niissä oppiaineissa, jossa ongelmia esiintyy, kuin oppituntien ulkopuolella. (Eperusteet 2014)

Jos tukiopetus ei riitä on olemassa osa-aikainen erityisopetus, joka on muun opetuksen yhteydessä tapahtuvaa erityisopetusta. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. (Eperusteet 2014)

Perusopetuslain mukaan tehostettua tukea annetaan, kun oppilas tarvitsee säännöllisesti tukea tai hänellä on samanaikaisesti useita eri tukimuotoja. Tehostettu tuki on yleistä tukea vahvempaa ja pitkäjänteisempää. Tehostetussa tuessa voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen perusteella annettua erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Myös oppilas- huollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. (Eperusteet 2014) Oppimissuunnitelma on laadittava, jollei sille ole ilmeistä estettä. (Perusopetuslaki 16a§ 1mom. 2k)

Oppimissuunnitelmaan kuuluu seuraavat tiedot sen mukaan, kun oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen sitä vaatii; tietoa lapsen oppimisvalmiuksista ja erityistarpeista, oppimisen tavoitteista, erityisistä painoalueista oppiaineissa, pedagogisista ratkaisuista ja edistymisen seurannasta ja arvioinnista. (Lukimat 2010)

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogisen arvion pohjalta moniammatillisena yhteistyönä. (Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom)

Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä oppilasta selviytymään koulutöistä, opetuksen järjestäjä tekee hänelle erityistä tukea koskevan hallintopäätöksen. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa. Näiden lisäksi opetuksen järjestäjän on hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä sekä moniammatillinen selvitys oppilaan saamasta tuesta, kokonaistilanteesta ja tehtävä näiden pohjalta arvio erityisen tuen tarpeista. Tätä pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä. Päätöksen voi tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai niiden aikana ilman pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella on niin, että oppilaan opetus ei onnistu, vaikka sairauden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi. (Perusopetuslaki, 17§)

Erityistä tukea on yllä mainitun lisäksi; oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen, pidennetty oppivelvollisuus ja toiminta-alueittain järjestettävä opetus. (Eperusteet 2014)

“Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla oppilaalla on oikeus muuhun tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi ohjaus, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.” (Eperusteet 2014)

2.3.2 Ammattikoulu

Ammatillisen koulutuksen lain (531/2017) mukaan, jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alkaessa HOKS. HOKS on henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma. Siihen kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista, tunnustamista, hankkimista, kehittämistä ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot.

Erityiseen tukeen opiskelijalla on oikeus, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muiden syiden vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä tukea oppimiseen ja opiskeluun. Tukea tulee tarjota niin, että saavutetaan tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattivaatimukset tai osaamistavoitteet. (Ammattipolku 2018)

Erityinen tuki mahdollistaa osaamisen arvioinnin mukauttamisen, tosin vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan kohdalla välttämätöntä (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 64§ 3mom.)

Vaativa erityinen tuki on laaja-alaista ja monipuolista tukea niille, joilla on vaikea oppimisvaikeus, sairaus tai vamma. Tätä järjestetään ammatillisissa erityisoppilaitoksissa tai erityisryhmissä yleisissä ammattioppilaitoksissa. Tuella pyritään edistämään opiskelijan kokonaiskuntoutusta yhdessä kuntoutuspalvelujen kanssa. (Ammattipolku 2018)

2.3.3 Lukio

Uuden lukiolain (714/2018) mukaan, lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. (Lukiolaki 714/2018, 26§ 1 mom)

Suunnitelma laaditaan oppilaitoksen opetushenkilöstön tuella opintojen alussa ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa, auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta. (Eperusteet 2015)

Opiskelija, jolla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan kielellisen- tai muun oppimisvaikeuden takia, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisen tarpeidensa mukaisesti. Opetushenkilöstö toteuttaa tukitoimet yhteistyönä opiskelijan kanssa. (Lukiolaki 28§ 1 mom) Tukimuotoja opiskeluissa voivat olla; opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen ja monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaajan tuki (Eperusteet 2015.)

Opiskelijan tarvetta erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon kokeissa selvitetään hänen lukioaikana tarvitsemansa ja saamansa tuen pohjalta. Hänet ohjataan hankkimaan oikeat lausunnot ylioppilastutkinnon kokeisiin. (Eperusteet 2015) Erityisjärjestelyt kokeissa voivat olla mm. lisääika, erillinen koetila. (Ylioppilastutkintolautakunta 2019)

Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan opiskelijan näin halutessaan. (Lukiolaki 28§ 2 mom)

2.3.4 Korkeakoulut

Ammattikorkeakoululaki (14.11.2014/932) ja yliopistolaki (24.7.2009/558) eivät säädä suoranaisesti mitään liittyen oppimisvaikeuksiin. Yhdenvertaisuuslain voidaan nähdä velvoittavan ottamaan huomioon erilaisen oppijan. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 6§)

”Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeassa suhteessa.” (Yhdenvertaisuuslaki 6§ 1 mom)

”Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.” (Yhdenvertaisuuslaki 6§ 2 mom)

”Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.” (Yhdenvertaisuuslaki 6§ 3 mom)

Tuki vaihtelee paljon korkeakouluittain, jossain korkeakouluissa on paljon tukea, jossa erilaista oppijaa autetaan erilaisin keinoin ja korkeakouluja, missä ei ole mitään tukimuotoja lukivaikeuteen. Yle kertoi, että monesta yamk-opinnäytetyöistä on tehty plagioinnin takia selvityspyyntöjä. Rehtorineuvosto Arene on vierittänyt vastuuta opiskelijoille. Tietysti tekijällä on vastuunsa, mutta löydöt kertovat myös puutteista opinnäytetyön ohjauksessa. Opiskelijat ovat jo aikaisemmin nostaneet tärkeäksi kehittämis-kohteeksi korkeakoulussa opinnäytetöiden ohjaamisen. Opiskelijat oppivat eri tavalla ja tarvitsevat näin erilaista tukea. Oppimisen tukemattomuus voi johtaa keskeytyksiin ja tutkinnon purkuun. (Ahjopalo, J. 2019)

2.3.5 Työpaikka

Työnantajan on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista työpaikalla ja kehitettävä työoloja ja toimintatapoja.

Työnantajalla, jonka palveluksessa on säännöllisesti vähintään 30 henkilöä, on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Edistämistoimia ja niiden vaikuttavuutta on käsiteltävä henkilöstön tai heidän edustajiensa kanssa. Työsuojeluvaltuutetulla, luottamushenkilöllä on oikeus pyynnöstä saada tietää, mihin toimiin olla ryhdytty yhdenvertaisuuden edistämiseksi työpaikalla. (Yhdenvertaisuuslaki 7§)

2.3.6 Tukikeinot

Tässä kappaleessa käydään läpi eri tukikeinoja, joita käytetään niin kouluissa, työpaikoilla ja näiden ulkopuolella.

Tärkeä tuki erilaiselle oppijalle on ylipäätään lukivaikeuden diagnosointi. Testauksen voi tehdä erityisopettaja, puheterapeutti, psykologi, neuropsykologi tai muu lukivaikeuteen perehtynyt ammattilainen. Diagnoosin lukivaikeudesta voi tehdä vain lääkäri, joka käyttää hyväkseen muiden ammattilaisten tekemiä lausuntoja. (Oppimisvaikeus 2017) Kuitenkaan pelkkä diagnosointi ja lukivaikeuden tunnistaminen ei riitä, varsinkin erittäin vaikeissa tapauksissa. Diagnoosin tekeminen on silti tärkeää, sillä ilman sitä monia tukitoimia ei voi saada (Mikkonen, K., Nikander, K., Voutilainen, A., 2015.)

Joillekin riittää lukitestauksen tulos. Tällöin hänellä on tietotaitoa siitä, miten elää lukivaikeuden kanssa ja hänellä on tukiverkostoa auttamassa. Osalla diagnoosin saaneista tällaista tilannetta ei kuitenkaan ole, Siksi on tärkeää, ettei häntä jätetä yksin uuden tilanteen kanssa. Diagnoosi voi tuoda niin helpotuksen tunteen tai aivan päinvastaisen reaktion. Ohjauksella ja erilaisilla tukitoimilla edistetään lukivaikeuksisen henkilön sopeutumista tilanteeseensa ja elämään oppimisvaikeuden kanssa. Tätä voidaan toteuttaa monella elämänalueella; koulussa, työpaikalla kuin kotonakin. Tärkeää on, että lukivaikeuksinen saa juuri häntä auttavat esteettömät oppimis- ja työskentely ympäristöt. (Oppimisvaikeus 2017)

Oleellista on puhua asianomaisen itsensä kanssa eri strategioista ja ratkaisuista, mitkä auttavat hänen oppimistaan. Ei voida esimerkiksi olettaa, että lisäaika tentissä auttaa kaikkia oppijoita. Erityisen tärkeää oppilaitoksissa on se, ettei yksin erityisopettajan tuki erilaiselle oppijalle riitä. Jokaisen, joka opettaa kyseistä oppijaa, olisi hyvä ainakin tietää oppijan oppimisvaikeuksista. Jos opettaja on tietoinen oppimisvaikeuksista ja niiden vaikutuksesta opiskeluun, hän voi omalta osaltaan auttaa oppijan selviytymistä koulussa. Työpaikalla lukivaikeudesta on hyvä puhua työnantajan kanssa. (Savela, K. 2018)

Opettajat ovat siis isossa roolissa kouluissa. He voivat muokata tehtäviä, antaa lisäaika, tehdä pienemmillä koealueilla kokeita tiuhempaan, kun tehdä isoja kokeita laajoilla koealueilla. (Lukihäiriö 2018)

Opettaa ja oppia voi monella erilaisella tavalla. Tavallisesti oppimis- ja opettamistyyliä lajitellaan aistien mukaan, visuaaliseen, auditiiviseen ja kinesteettiseen. Visuaaliset oppijat oppivat näkemällä asioita. Esimerkiksi ajatuskartat, kuvat ja kirjasta lukeminen hyödyntävät visuaalista oppijaa. Auditiiviset henkilöt taas oppivat parhaiten kuuloaistien avulla. Keskustelut, musiikki ja äänikirjat ovat hyviä keinoja opettaa auditiivisiä henkilöitä. Kinesteettiset oppijat oppivat parhaiten kehoaan käyttämällä. Opiskelutuokiot, joissa hyödynnetään kehoa, toimivat heille parhaiten. Esim. erilaiset liikeradat jäävät kinesteettisille oppijoille hyvin mieleen. (Uplus 2013-2019)

Oppimistyyliä voivat olla myös hyvin rajaavia, jos opiskellaan vain niiden mukaan. Useinkaan ihmiset eivät opi vain yhdellä oppimistyyllillä ja jotkut nimittävät oppimistyyliä vanhentuneeksi ajatteluksi. (Nyberg, J. 2015). Oppimistyylien ja oppimisvaikeuksien lisäksi oppimiseen vaikuttaa; tiedolliset valmiudet, motivaatio, temperamentti ja muiden ihmisten antama palaute. Jos saa alituiseen huonoa palautetta, jaksaako silloin opiskella? (Tutorhouse 2018)

Erilaisten oppijoiden liitto tarjoaa oppimisen olohuone toimintaa, jossa voi tulla omalla ajalla työstämään omia, lukemisen, kirjoittamisen, matematiikan ja digiosaimisen perustaitoja ohjaavien opettajien kanssa. Toimintaa on tällä hetkellä vain Helsingissä, Joensuussa, Lahdessa ja Oulussa. Erilaisilla oppijoilla on myös netti- ja puhelinneuvontaa. (Eoliitto 2018)

Hyvä on myös muistaa, ettei erilainen oppija aina itse osaa tai kehtaa ottaa oppimisen pulmia puheeksi. Tämän vuoksi opettajilla/työnantajilla olisi hyvä olla tietoa oppimisvaikeuksista. Kokemusten vaihto ja niistä keskustelu voi avata uusia näkökulmia ja polkuja. Monet erilaiset oppijat ovat saaneet hyviä kokemuksia vertaistuesta. He näkevät, etteivät ole ongelmansa kanssa yksin. (Rytkönen, A. 2014)

Vertaistukea on monenlaista. Perusidea on kuitenkin kokemusten vastavuoroista vaihtoa omaehtoisesti, jossa samanlaisia kokemuksia kokeneet tukevat toinen toisiaan. Vertaistukea voi olla niin kahdenkeskeinen tuki kuin vertaistukiryhmä. Vertaistuki voi toimia myös internetin tai sosiaalisen median kautta. Esimerkiksi Facebook-ryhmät tai keskustelupalstat. (Mielenterveystalo 2019)

Erilaiset oppijat tarjoavat eri jäsenyhdisten kautta vertaistukea, niin perheille, lapsille, nuorille, aikuisille ja vanhemmille. Järjestö tarjoaa myös muuta erilaista toimintaa ja tietoa erilaisille oppijoille, heidän läheisilleen ja eri alojen ammattilaisille. (Eoliitto 2018)

Lukivaikeuden kokemusasiantuntija on henkilö, jolla itsellään on lukivaikeus. Hän tietää millaista on elää lukivaikeuden kanssa ja haluaa kertoa tästä, niin ammattihenkilöille tai muille ryhmille. Hän kertoo omia kokemuksiaan ja niitä keinoja, miten lukivaikeus voitaisiin ottaa paremmin huomioon kouluissa ja työpaikoilla. Kokemusasiantuntijuus on myös yksi tuen muoto sillä, kokemusasiantuntija rakentaa samalla omaa identiteettiään, tukee vertaisiaan ja antaa ammattihenkilöille tai muille, omaa näkökulmaansa lukivaikeuteen. (Mielenterveystalo 2019)

Henkilöille, jolla on oppimisvaikeus, apuvälineet toimivat kuten silmälasit likinäköiselle Hämäläinen, R., Liias, S., Taarna, V. & Valkama, R. 2008. 86.) Oppimisenvaikeuksiin on monenlaisia apuvälineitä. Tietokoneelle, puhelimeen ja tablettiin saa asennettua monenlaisia sovelluksia oppimista ja työskentelyä helpottamaan. Myös nauhurit ja äänikirjat auttavat erilaista oppijaa. Lukikalvot ja –viivaimet auttavat, jos rivit hyppivät silmille. Aktiivisyys saa taas keskittymään paremmin. Tässäkin pitää muistaa, ettei kaikki erilaiset oppijat hyödy samoista apuvälineistä. Aivan kuten yksi silmälasien voimakkuus ei sovi kaikille. (Lukihäiriö 2018)

Erilaisiin oppimisen apuvälineisiin voi tutustua oppimisen apuvälinekeskuksessa, jossa saa apua myös niiden käyttöön. (Eoliitto 2018)

2.3.7 Kuntoutusmuodot

Oppimisvaikeuksiin on myös kuntoutusmuotoja. Neuropsykologilla tai puheterapeutilla kartoitetaan henkilön oppimisenvaikeuksia laajemmin ja annetaan kuntoutusta. Kuntoutukseen vaaditaan useimmiten erikoissairaanhoidon suositus. Lukivaikeuteen ei ole löydetty sitä parantavaa hoitoa, mutta sen huomiointi auttaa erilaista

oppijaa elämässään. (Hämäläinen, R., Liias, S., Taarna, V. & Valkama, R. 2008. 86-140)

Neuropsykologisessä kuntoutuksessa keskitytään joko suoraan ongelma-alueisiin, jotka tuottavat ongelmia tai omien selviytymiskeinojen vahvistamiseen. Esimerkiksi lukivaikeuden kuntoutuksessa voidaan keskittyä lukemisnopeuden parantamiseen. (Oppimisvaikeus 2017)

Puheterapiassa poistetaan, lievennetään tai ehkäistään kielen ja puheen häiriöitä sekä niihin liittyviä vuorovaikutuksen ja kommunikaation ongelmia (Kuuloavain 2019).

Toimintaterapia voi tulla taas kyseeseen, jos apua tarvitaan nimenomaan arjen hallinnassa. Toimintaterapia on kuntoutusta, jossa annetaan henkilölle keinoja selviytyä omatoimisesti elinympäristössään. Toimintaterapiassa pyritään vaikuttamaan asiakkaan toimintamahdollisuuksiin, joita rajoittavat tässä tapauksessa lukivaikeus. (Toimintaterapeuttiliitto 2019)

3 TUTKIMUS

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisella menetelmällä. Google forms työkalun avulla tehtiin kyselypohja, johon pystyi vastaamaan nimettömästi internetissä helpolla tavalla. Vaihtoehtona tarjottiin myös haastattelua kasvokkain, puhelimitse, skypen tai jonkin muun sosiaalisen palvelun kautta. Tämän vaihtoehdon tarjoamiseen päädyttiin, koska erilaisille oppijoille voi olla vaikeaa pukea ajatuksiaan, mielipiteitään ym. kirjalliseen muotoon. Internet ja sosiaalinen media ovat toisaalta niin luontainen ympäristö nykypäivänä, että moni suosii niitä kommunikointikanavina kasvokkain kohtaamisen sijaan. Kukaan ei ilmoittautunut haastatteluun. Kyselytutkimus jaettiin erilaisten oppijoiden somekanaviin.

3.1 Tarkoitus

Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään, erilaisten oppijoiden kokemuksia koulussa, työssä ja muilla elämänalueilla. Millaisia asioita se on tuonut elämään.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös selvittää minkälaista tukea erilaiset oppijat saavat. Ovatko erilaiset oppijat saaneet tukea koulussa, työssä tai muualla. Pääpaino ei ollut siinä minkälaista tukea he saivat, vaan minkälaisena henkilö itse tuen koki. Tuki pystyi siis olemaan minkälaista vaan; vertaistukea, erityisopetusta, apuvälineitä ym. Tärkeitä on, kokiko erilainen oppija, että hän oli saanut tukea.

Eri ikäryhmiä oli syytä haastatella, koska tuen saamisessa voi olla tästä johtuen eroja. Vasta 1900-luvun loppupuolella lukivaikeuteen on alettu kiinnittää enemmän huomiota. Kuitenkin yhä tänä päivänä moni erilainen oppija jää ilman tukea ja apua. Lukivaikeuden ajateltiin pitkään olevan paljon yleisempää miespuolisilla, kuin naispuolisilla. Nykyään asiasta ei olla päästy yksimielisyyteen. Vaikeudet näyttävät olevan miespuolisilla näkyvämpiä, naispuolisten vaikeuksien alidiagnosoinnin ja miespuolisten huonomman koulumenestyksen vuoksi. (Kuntoutussäätiö 2016)

Avun saamiseen on vaikuttanut se, onko erilainen oppija ollut koulussa häirikkö vai hiljainen vetäytyjä. Erilaisilla oppijoilla on alttiutta masennukseen, vetäytymiseen ja häiriökäyttäytymiseen. Etenkin hiljaisten vetäytyjien osalta on vaarana, ettei taustalla olevaa avuntarvetta huomata. (Qvarnström, M. 2013)

Lukivaikeuden haittapuolien lisäksi siitä löytyy myös positiivisia puolia. Hyvän tuen avulla erilainen oppija voi löytää loistavia oppimismenetelmiä. Näiden avulla hän voi jopa suoriutua paremmin oppimistilanteissa, kuin niin sanottu normaali oppilas. Vertaistuen piiristä saattaa syntyä elämänpituisia ystävyksiä. Ystäviä, joilla on samoja pulmia, jotka ymmärtävät miten vaikeaa esim. kirjan lukeminen voi olla.

Wisconsin-Eau Clairen yliopiston tutkija Catya von Károlyi ryhmineen on havainnut, että henkilöt, joilla on lukivaikeus, pystyvät huomaamaan piirroksissa esiintyviä epäloogisuuksia paremmin kuin normaaleina pidetyt ihmiset. (Luotola, J. 2014)

Yleensä luovuus ja lukivaikeus kulkevat käsi kädessä. Moni erilainen oppija on ollut taiteen alalla. Niin Agatha Christie, John Lennon ja Pablo Picasso olivat erilaisia oppijoita. Lukivaikeus mahdollistaa myös ajattelun eri tavalla ja sitä kautta voidaan keksiä uusia innovaatioita ja keksintöjä. Esim. Steven Jobsilla ja Nikola Teslalla oli lukivaikeus. Eli lukivaikeus ei ole automaattisesti kirous vaan se voi olla myös lahja. Lukivaikeus ei estä mitään. Vaikka lukeminen ja kirjoittaminen olisi vaikeaa, erilaisesta oppijasta voi tulla maailmankuulu kirjailija, keksijä, näyttelijä, urheilija ja kaikista tärkein onnellinen ihminen, joka hyväksyy itsensä sellaisena kuin on. (The guardian 2013)

3.2 Kysymykset

Opinnäytetyön ensimmäiset kysymykset olivat kysymyksiä, koskien vastaajan ikää ja sukupuolta. Kolmantena kysyttiin, onko vastaajalla lukivaikeus. Seuraavaksi kysyttiin, onko vastaajalla lukivaikeuden lisäksi muita oppimisenvaikeuksia ja saiko hän siihen tukea. Jos hän sain, niin millaista tuki oli ja hyötyikö hän siitä. Viimeisenä kysyttiin, millaisena vastaaja näkee oman lukivaikeutensa ja mitä lisää lukivaikeus on vastaajan elämään tuonut.

4 TULOKSET

Ikäryhmä, joka oli vastannut eniten kyselyyn, oli 21-29 vuotiaat, 39.5%. Kolme ikäryhmää oli saanut saman prosenttiluvun 11,6%. Nämä ryhmät olivat 30-39, 40-49 ja 60-69 vuotiaat. 7% vastaajista oli 50-59 vuotiaita. Lopuissa ikäryhmissä oli 1 tai 2 edustajaa.

Kyselyyn vastanneista 14% oli miehiä ja 86% naisia.

95.3 prosentilla vastaajista oli lukivaikeus. Muita oppimisvaikeuksia lukivaikeuden lisäksi vastaajilla oli; hahmottamisenvaikeus, keskittymisvaikeus, matemaattisen hahmottamisen vaikeus, adhd, huono kuulo ja moniasteinen oppimisenvaikeus.

Tukea kysyttäessä oli annettu vastausvaihtoehdot kyllä ja ei, kyllä vastauksia oli 69% ja Ei 19%. 5 vastaajista oli laittanut omat vastauksensa; Jonkin verran, ei tukea ja loput olivat vastanneet saaneensa tukea gradun tekemiseen, vertaistukea tai tukiope-
tusta. Muutama vastaajista mainitsi, että ovat itse keksineet keinoja itsensä tukemi-
seen. Esim. oman oppimistyylin löytäminen.

4.1 Lukivaikeus ja muut oppimisenvaikeudet

Kysely oli suunnattu ihmisille, joilla on lukivaikeus. 95.3 prosentilla vastaajista oli lukivaikeus. Kysyttäessä muista oppimisvaikeuksista lukivaikeuden lisäksi, monella oli muitakin oppimisvaikeuksia.

Lukivaikeus hyvin harvoin ilmenee vain lukemisen ja kirjoittamisen vaikeutena. Vaikeuksia ilmenee tarkkaavaisuudessa ja sen ylläpitämisessä, matematiikassa, kielten opiskelussa, motoriikassa ja työmuistissa. Eri oppimisvaikeudet voivat myös esiintyä rinnakkain. Tällöin puhutaan laaja-alaisista oppimisen vaikeuksista. (Lukihäiriö 2018)

ADHD esiintyi vastauksissa useasti. ADHD on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden vaikeus. ADHD:n keskeisiä piirteitä ovat tarkkaamattomuus, ylivilkkaus ja impulsiivisuus. Arjessa ADHD esiintyy vaikeutena hallita omaa toimintaa ja sen suunnittelua, levottomana ja impulsiivisena käytöksenä ja keskittymistä vaativissa tilanteissa häiriöherkkyytenä. (ADHD-tutuksi 2018) ADD:llä tarkoitetaan ADHD:n tarkkaamattomuuspainotteista alatyyppejä eli tarkkaavaisuusvaikeutta. ADD:ssä ei esiinny lainkaan tai vain vähässä määrin impulsiivisuutta ja ylivilkkautta. Keskittymisvaikeus esiintyi myös kyselyn vastauksissa. (ADHD 2018)

Muita oppimisvaikeuksia, joita esiintyi vastauksissa, olivat matemaattinen oppimisvaikeus ja hahmottamisenvaikeus.

Matemaattisella oppimisvaikeudella tarkoitetaan hankalia pulmia peruslaskutaidoissa. Henkilön on vaikea ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja symboleita ja muistamiseen liittyy ongelmia. Henkilön on vaikea ymmärtää erilaisia käyriä ja geometriaa. Henkilölle myös avaruudellinen hahmottaminen on vaikeaa ja looginen päättelykyky on heikkoa. Muistiongelmat näkyvät kertotaulujen ja laskusääntöjen oppimisen hankaluutena. (Oppimisvaikeus 2017)

Näiden lisäksi on vielä erityisesti matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, kuten ymmärtää ja muodostaa lukujonoja. Myös suursuhteet ja lukujen väliset suhteet ovat hankalia. (Oppimisvaikeus 2017)

Hahmotusvaikeus on yleistermi vaikeuksille, jotka johtuvat aivojen poikkeuksellisesta tavasta käsitellä visuaalista ja spatiaalista informaatiota. Ongelmia on useimmiten yksityiskohtien havainnoimisessa tai kuvallisessa muistamisessa. Käytännössä ongelmia on esim. karttojen lukemisessa, reittien löytämisessä/oppimisessa tai ajan hahmottamisessa. (Oppimisvaikeus 2017)

Henkilöllä voi esiintyä aikajatkumoiden ja syyseuraussuhteiden ymmärtämisen vaikeutta ja kokonaisuusien jäsentelyn vaikeutta. Suurin osa ihmisten välisestä viestinnästä on ei-kielellistä, joten hahmotusvaikeudet voivat haitata myös sosiaalisen viestinnän tulkintaa. (Oppimisvaikeus 2017)

Vastauksissa mainittiin myös laaja-alaiset oppimisen vaikeudet ja huono kuulo. Laaja-alaisissa oppimisvaikeuksissa on monia piirteitä eri oppimisvaikeuksista. Joten henkilöllä, jolla on laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia, on vaikeampi kompensoida omia taitojaan ja löytää asiaa missä hän on hyvä, kun ongelmia on niin monella alalla. Huono kuulo ei taas ole itsessään oppimisvaikeus. Usein näissä tapauksissa on kyse siitä, ettei erilainen oppija tunnista eri äänneitä ja kuulee siksi väärin. Tai ettei keskittyminen pysty jakautumaan kunnolla ja isoissa keskusteluissa kyseisen henkilön on vaikeaa pysyä keskustelun tahdissa mukana.

Jos henkilöllä on sekä lukivaikeus, ja jokin muu oppimisen vaikeus, vaikuttaa se paljon siihen, minkälaista tukea hän tarvitsee jne. Vaikeudet ilmenevät tällöin paljon laaja-

alaisemmin ja ongelmia on monilla eri aloilla, mitä pelkästään lukivaikeus ei aiheuta. Siksi tässäkin kyselyssä koettiin tarpeelliseksi kysyä muista oppimisen vaikeuksista, vaikka kysely pääosin käsittelee lukivaikeutta, sen tuomia asioita ja tukitoimia. Jos asiaan ei ole perehtynyt voi helposti sekoittaa eri oppimisen vaikeudet ja niiden ilmenemismuodot. Ammattilaisille tai asiaan perehtyneille ei myöskään ole aina selvää, miten lokeroida eri oppimisen vaikeudet. Mikä on ns. ”puhdasta” lukivaikeutta ja mikä taas on myös jotain muuta, on hankala selvittää. Tärkeintä ei kuitenkaan ole saada täydellinen nimitys vaikeudelleen vaan siihen oikeanlainen tuki, joka selviää vain kuuntelemalla henkilöä itseään, tekemällä testejä jne. Ei heittämällä valmis tukipaketti vaan tekemällä yksilöity tukipaketti henkilön kanssa.

Vastauksissa ei mainittu kielellistä erityisvaikeutta, mutta se on yksi oppimisen vaikeuksista. Vaikeuksia on puheen ääntämisessä, lauserakenteissa ja yleisesti puheen sujuvuudessa. Ongelmia voi ilmetä myös puheen ymmärtämisessä, sanojen mieleen palauttamisessa, taivutusmuotojen ja käsitteiden käytössä ja asioiden nimeämisessä. (Oppimisvaikeus 2017)

4.2 Tuki ja sen hyödyt

Kysely kartoitti tukea ja sen hyötyjä. Yli puolet vastaajista oli saanut tukea jossakin elämänsä vaiheessa lukivaikeuteen. Tuki tarkoitti tässä kohtaa kaikenlaista tukea. Niin koulussa, kuin missä tahansa muussa ympäristössä. Myöskään itse tuenmuotoja ei määritelty vaan vastaaja itse sai määritellä, oliko esimerkiksi lisätieto lukivaikeudesta hänelle yksi tukimuodoista. Muiden oppimisvaikeuksien tukimuodot esim. lääkitys näkyy vastauksissa, koska eri oppimisvaikeudet kulkevat käsi kädessä ja tukimuodot ovat niihin usein samankaltaisia. Kuitenkaan lääkitystä juuri lukivaikeuteen ei ole. Itseasiassa lääkehoitoja, ravintohoitoja tai muita vastaavia hoitoja ei suositella käytettäväksi lukivaikeuden kuntoutuksessa. (Oppimisvaikeus 2017) Vastaajista kenellekään ei ainakaan ollut haittaa tuesta, mutta hyödyt jäivät monella vähisiin.

Koulutyössä, missä lukivaikeus näyttäytyy eniten ja vahvimmin, pitää olla erilaisia tukimuotoja, mitä tarjota. Näitä tulikin paljon kyselyssä esille. Eniten oli tarjottu tukiopetusta ja lisääaikaa.

Erilaisia koulussa käytettyjä tukimuotoja tuli muitakin kyselyssä esille, kuin pelkästään tukiopetus ja lisääaika. Lisääaikaa on myös tarjottu eri yhteyksissä; kokeissa kuin kirjaston laina-ajoissakin.

Mukautettua opetusta oltiin käytetty, kuin myös nollaluokkaa tai vapautusta jostain tietystä aineesta. Nämä tilanteissa, missä yleinen tuki ei riitä. Lisäksi oli annettu materiaaleja etukäteen. Äänikirjoja tai oppituntien nauhoittamista, kuin erilaisia oppimisvälineitä esim. lukikalvoja oli annettu apuvälineiksi oppimiseen. Erilaiset sovellukset ja koneella tekeminen on nykyaikana yleinen tukimuoto. Lisäksi lukulaite mainittiin. Kokeiden tekemiseen tukimuodoiksi mainittiin rauhallinen tila ja koneella kokeen tekeminen.

Yksi vastaajista on ollut niin onnekas, että on saanut itselleen opettajan, joka ymmärtää oppilasta, joka on erilainen oppija ja tukee tätä opinnoissa. Muutama oli myös maininnut kodin ja kaverien henkisen tuen tukimuodokseen. Oikoluku tai lukeminen yhdessä mainittiin tukemismuodoksi.

Neuropsykologinen kuntoutus ja toimintaterapia nousivat myös esiin. Siellä tehdään erilaisia harjoitteita, joiden avulla vahvistetaan erilaisen oppijan eri osa-alueita esim. ongelmanratkaisukykyä.

Moni koki myös diagnoosin saamisen helpottavaksi tunteeksi. Vaivalla oli nimi ja siihen on tukimuotoja. ”En ollut enää tyhmä vaan minulla on lukivaikeus” Yksi vastaajista oli maininnut tukimuodokseen lääkityksen ja oikeanlaisen ravinnon.

Tiedon saaminen lukivaikeudesta ja omasta oppimisesta koettiin tärkeäksi. ”opin ymmärtämään omia toimintatapojani ja virheitäni.” Jokaisella on oma oppimistyylinsä ja oppimisvaikeuden kanssa, sen oman oppimistavan löytäminen korostuu erittäin tärkeäksi. Näin pystyy myös itse hahmottamaan ja kokeilemaan mikä olisi itselle se paras tyyli oppia ja miten pärjätä lukivaikeuden kanssa. Monet vastaajista kertoivat, miten

opettajat, joilla pitäisi oppimisvaikeuksista olla tietoa ovat lukivaikeuden perusteella vähätelleet erilaista oppijaa ja haukkuneet tätä tyhmäksi. Siksi ei riitä, että pelkästään erilaisella oppijalla itsellään on tietoa lukivaikeudesta vaan tietoa pitää levittää. Mm. Erilaisten oppijoiden nuorisajaosto tarjoaa palvelua, jossa lukilähettiläs (nuori, jolla itsellään on lukivaikeus.) kertoo, miten lukivaikeus on vaikuttanut hänen elämäänsä. Näin lisätään tietoa ja niitä käytännön kokemuksia, miten lukivaikeus näkyy jokapäiväisessä elämässä.

Vertaistuki mainittiin myös. ”En ollut ainoa, jolla oli vaikeuksia, pystyin jakamaan monia samoja kokemuksia muiden kanssa.” Erilaisissa lukijärjestöjen toiminnoissa mukana oleminen oli vastaajille tärkeää, koska siellä tiedettiin mikä lukivaikeus on, miten se vaikuttaa eri asioihin ja kuinka sen kanssa voi elää. Ihmiset pystyvät vertaistuen avulla jakamaan vinkkejä ja tietoa lukivaikeudesta. Miten itse on esim. selvinnyt korkeakoulusta tai mikä sovellus on paras oikolukemaan tekstiä.

Yksi vastaajista kertoi, kuinka hän nauttii, kun saa osallistua vertaistukiryhmään. ”Siellä minun ei tarvitse selitellä, miten lukivaikeus näkyy vaan monesti kaikki tietävät sen tunteen, kun vasen ja oikea menevät sekaisin tai kun lukee tekstin ihan väärin.” Toinen vastaaja mainitsee sen, kuinka vertaistukiryhmissä ei tarvitse esittää vaan saa olla juuri sellainen kuin on ja ei tarvitse jännittää niin paljon esim. kirjoittamista.

Monesti, tuen tarpeen ajatellaan loppuvan opiskelujen päättyessä. Näin ei ole vaan lukivaikeus, kuten muut oppimisvaikeudet näkyvät työelämässä. Muutama vastaajistakin oli saanut työpaikalla tukea lukivaikeuteen. Niin emotionaalisia kun muitakin keinoja, mm. rauhallinen työhuone ja tekstien korjausta.

4.3 Kokemukset

Reilusti yli puolet vastaajista kokivat lukivaikeutensa negatiivisessa valossa. Itsensä erilaiseksi kokeminen oli monilla negatiivinen kokemus. Tämä korostui silloin, kun lukivaikeuteen ei saatu tukea.

Lukivaikeus näkyy usein tavalla, että ei osaa esimerkiksi kirjoittaa samalla tavalla kuin muut tai ei osaa vieraita kieliä sujuvasti. Mitä moni harmitteli, koska nykyaikana on tärkeä osata kieliä ja ilman kielitaitoa voi monet urahaaveet jäädä vain haaveiksi. Tästä johtuen monella erilaisella oppijalla on heikko itsetunto. Erilainen oppija ei tämän vuoksi uskalla tehdä asioita, virheiden pelon takia, joka voi johtaa rajoittuneeseen elämään ja katkeroitumiseen.

Tuloksissa oli myös kokemuksia siitä, ettei muut ihmiset ymmärrä, mitä lukivaikeus tarkoittaa puhumattakaan siitä miten erilaista oppijaa voitaisiin tukea. Moni kyselyyn vastanneista kertoi, miten he ovat tunteneet olevansa tyhmiä ja kokeneensa häpeää oppimisvaikeuksiensa takia.

Monella oli myös riittämättömyyden tunnetta, vaikka tekisi monin kerroin enemmän töitä, ei saa samoja tuloksia kuin ei lukivaikeuksinen. Tämä voi johtaa uupumukseen, mielenterveydenongelmiin ja lopulta syrjäytymiseen yhteiskunnasta. Kyselyssä nousi esiin myös kyynistyminen. Esim. Henkilö ei uskonut pääsevänsä kouluun, lukivaikeuden vuoksi.

Vastajat mainitsivat myös positiivisia puolia lukivaikeudestaan. ”Lukivaikeuden vuoksi on tottunut tekemään paljon töitä asioiden eteen”, näin kommentoi yksi vastaajista. ”Sinnikkyys nousi myös esille, vaikka tulisi esteitä matkalle kohti määränpäättä, silti jaksaa yrittää ja uskoa itseensä.”

Moni kuvaili myös, kuinka lukivaikeudesta tai enemmänkin sen kautta tulleista asioista, on ollut hyötyä ihmisläheisessä työssä ja ihmissuhteissa muutenkin. Erilaisuutta on helpompi ymmärtää, kun itsekin poikkeaa ns. normaalista. Yksi vastaajista koki, että hän pystyy auttamaan muita, kun ymmärtää oman kokemuksensa kautta, miten lukivaikeus näkyy elämässä. Nykyään kun on edelleen yleistä, ettei lukivaikeudesta tiedetä, miten se elämässä näkyy ja millaisia tukimuotoja siihen tarvittaisiin. Hyvin yleistä on kokemuksen mukaan se, että kaikki erilaiset oppijat laitetaan samaan muotiin, että kaikille esimerkiksi matematiikka on vaikeaa. Näinhän se ei ole varsinkaan, jos keskustellaan kaikista oppimisen vaikeuksista. Lukivaikeus pelkästään voi näyttäytyä erilaisin tavoin ihmisestä riippuen.

Vastaajista muutama katsoi, että lukivaikeuden kautta he ovat enemmän valmiita tekemään rohkeita ratkaisuja ja menemään pois mukavuusalueeltaan. Toisaalta moni ns. normaali asia, on lukivaikeuksiselle mukavuusalueen ulkopuolella, mitä se muille ei ole. Esimerkiksi tanssitunnit, josta moni nauttii, erilaiselle oppijalle se on epämiellyttävää ja haastavaa. Lyhyellä työmuistilla, on vaikeaa muistaa juuri opeteltu koreografia ja suuntien hahmottamisen vaikeus näkyy muuten tanssin oppimisessa. Myöskin keskusteluissa on vaikeuksia kuulla oikein. Itse kuulossa ei useinkaan ole vikaa, vaan erilainen oppija ei tunnista eri äännteitä samalla tavalla, kun henkilö joka äännteet osaa erottaa.

Lukivaikeuksinen osaa myös tarvittaessa keksiä uusia ratkaisu- ja toimintamalleja. Tämä sen vuoksi, että he usein joutuvat keksimään uusia tapoja tehdä asioita, koska useimmin käytetty malli ei sovi heille. Usein tämä näkyy, siinä miten erilaiset oppijat ovat keksineet keinoja auttaa itseään oppimaan paremmin. Itsensä tunteminen ja erilaiset apuvälineet ovat tärkeässä osassa.

Vaikka useampi vastaajista näki lukivaikeutensa pelkästään negatiivisena asiana, moni näki siinä olevan sekä negatiivisia, että positiivisia puolia. Muutama vastaaja myös näki lukivaikeutensa neutraalissa valossa. ” Lukivaikeuteni on melko lievä, enkä koe sen haittaavan arkeani.”

5 POHDINTA

Opinnäytetyö kartoitti pienellä joukolla lukivaikeutta, kokemuksia ja tukimuotoja. Lukivaikeus on pysyvä ominaisuus. Kuitenkin oikealla tuella, erilainen oppija pärjää lukivaikeutensa kanssa. Tärkeää on löytää juuri oikeanlainen tuki, mikä auttaa lukivaikeudessa ja mikä ei.

Tiedon levittäminen on oleellisessa osassa, jottei lukivaikeudesta pyöri tietoa, joka ei ole todenmukaista ja jotta ihmiset pystyisivät tunnistamaan lukivaikeuden muilla tai itsellään ja hakemaan tukitoimia.

Tukimuotoja on paljon, kunhan vaan osataan löytää oikealle henkilölle oikeat apuvälineet. Apuvälineet kehittyvät ajan myötä ja yhä enemmän pystytään auttamaan ihmisiä, niin että he pääsevät helpommin kiinni alueisiin, jossa heillä on lukivaikeuden takia ongelmia. Hyvä olisi opettaa koulussa myös enemmän erilaisia opiskelutekniikoita. Tärkeintä on saada erilaiselle oppijalle hyviä kokemuksia oppimisesta, vaikka oppiminen olisikin hankalaa ja työlästä. Mitä pidempään ihminen kokee epäonnistumisia ja alemmuuden tunnetta, sitä helpommin hän luovuttaa ja erilaisia mielenterveyden ongelmia alkaa esiintyä, varsinkin jos on koko elämänsä ajan tuntenut olevansa tyhmä tai osaamaton, vaikka kyseessä on diagnosoimaton lukivaikeus. Aikuinen tietenkin pystyy käsittelemään asioita paremmin kuin lapsi, jolla kehittyminen tunnepuolella on kesken.

Opettajien, huoltajien ja muiden aikuisten rooli juuri lapsen lukivaikeudessa, on tärkeää. Tämä on noussut myös keskusteluissa oppimisvaikeuksiin liittyen. Aivan liian paljon tuen saaminen on riippunut opettajasta ja hänen aktiivisuudestaan tunnistaa oppimisvaikeuksia ja antaa tukea erilaisille oppijoille. Lait turvaavat oppilaille ja opiskelijoille opetuksen ainakin peruskoulussa ja toisella asteella, jos katsotaan isoa kuvaa. Ongelmia löytyy yksityiskohdissa ja toinen asia on, pystytäänkö resurssien puitteissa oppilaitoksissa noudattamaan lakeja. Meneekö opettajien aika asiakirjojen laatimiseen vai itse opetukseen. Jos kenelläkään lapsen lähiaikuisista ei ole kunnon tietoa oppimisvaikeuksista, voi käydä niin epäonnisesti, että lapsi ei lukivaikeuden takia pysty näyttämään parastaan ja valmistutaan vain peruskoulusta. Tämä on nykypäivänä erittäin huono asia, ottaen huomioon työmarkkinat ja niiden vaatimukset. (Jäntti, M. 2017)

Varsinkin nivelvaiheet asteelta toiselle on osoittanut, ettei tieto oppimisvaikeuksista kulje ylemmälle asteelle ja näin oppilas ei saa tukea uudessa koulussaan. Toinen on erilaisten oppijoiden siirtäminen pois pienryhmistä, isoon tavalliseen luokkaan, missä hän ei pysy perässä tai hän ei saa tarpeeksi tukea. Myös monet oppilaat, jotka pärjäävät ns. "tarpeeksi hyvin" eivät tukea välttämättä saa, vaikka he sitä oppimisvaikeuden takia tarvitsisivat.

Peruskoulun ja toisen asteen jälkeen, korkeakouluissa taas ei ole suoraan lainsäädäntöä koskien erilaisia oppijoita. Monissa korkeakouluissa jonkinlaista apua on saatavilla,

mutta useammassa tukea ei saa ollenkaan. Aikuinenkin tarvitsee tukea, varsinkin silloin, jos oppimisvaikeudet on löydetty vasta äskettäin ja opiskelijalla on vaikeuksia opiskeluissaan.

Lukivaikeus ei määrittele ihmistä kokonaan. Jos unohdetaan, että siellä lukivaikeuden takana on ihminen, jätetään olennainen osa hänestä pois. Luonne, kiinnostuksen kohteet ym. määrittävät paljon ihmistä. Asioihin, jotka kiinnostavat, jaksetaan panostaa enemmän. Esimerkiksi, jos vaikeuksia esiintyy koulussa; kielissä, että matematiikassa, mutta kielet kiinnostavat, saa henkilö todennäköisesti parempia arvosanoja kielissä, koska on jaksanut panostaa siihen enemmän kuin matematiikkaan.

Moni ei tämän vuoksi uskalla kertoa oppimisvaikeuksistaan, koska pelkäävät leimautumista tyhmäksi tai laiskaksi, mitkä ovat yleisiä ennakkoluuloja liittyen oppimisvaikeuksiin. Oppimisvaikeuksien huomioon ottaminen eri yhteyksissä helpottaa erilaisen oppijan elämää.

Tärkeää on siis pyrkiä saamaan ihmiselle hyvä käsitys itsestään. Niin että hän jaksaa yrittää, vaikka ensimmäisellä kerralla asiat eivät onnistuisikaan ja oppia elämään heikkouksiensa kanssa ja silti pitää itseään osaavana ja arvokkaana ihmisenä.

LÄHTEET

ADHD tutuksi www-sivusto. Mikä on adhd. 2018. Viitattu 10.4.2019 <https://adhd-tuksi.fi/mika-on-adhd/>

Ahjopalo, J. Ylen www-sivusto. 27 ylemmän amk-opinnäytetyön uudelleentarkistus paljasti: lähes kaikissa plagiointeja – asiantuntija tiedevilpistä: "Tilanne on vakava". 2019. Viitattu 22.4.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-10740386>

Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932 muutoksineen.

Ammattipolku Pirkanmaan ammatillisen erityisopetuksen koordinaatiokeskuksen ylläpitämä ammattipolku www-sivu. 2017. Viitattu 8.4.2019 <https://ammattipolku.fi/opiskelijan-tuki/erityisopetuksen-tuki/erityisopetuksen-tuki-nuorten-koulutuksessa>

Anttila, P. Hämäläinen, R. Isotalo, L. Taarna, V. & Valkama, A. 2006. Lukivaikeusko terveydenhuollon asia? : korvatulehduksista kouluhaluttomuuteen, unihäiriöistä uupumiseen. Helsinki: Erilaisten oppijoiden liitto.

Eperusteet. Lukion opetussuunnitelman perusteet. Oppimisen ja opiskelun tuki. Opetushallituksen www-sivusto 2015. Viitattu 10.4.2019 <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/lukio/1372910/tekstikappale/1373257#1373328>

Eperusteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Opetushallituksen www-sivusto. 2014. Viitattu 9.4.2019 <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/430064>

Erilaisten oppijoiden liiton www-sivut. Luku- ja kirjoitusvaikeudet. 2018. Viitattu 9.4.2019 <https://www.eoliitto.fi/tukea-ja-neuvontaa/tietoa-oppimisvaikeuksista/luku-ja-kirjoitusvaikeudet/>

Erilaisten oppijoiden liiton www-sivut. Mitä me teemme 2018. <https://www.eoliitto.fi/mita-me-teemme/>

Erilaisten oppijoiden liiton www-sivut. Oppimisen apuvälinekeskus. Viitattu 9.4.2019 <https://www.eoliitto.fi/oppimisen-tuen-keskus/>

Erilaisten oppijoiden liiton www-sivut. Toiminta. 2018. Viitattu 4.4.2019 <https://www.eoliitto.fi/mita-me-teemme/toimintamme-2/>

Erilaisten oppijoiden liiton www-sivut. Tukea oppimisvaikeuksiin. 2018. Viitattu 9.4.2019

Hämäläinen, R., Kotiranta, P-L., Paloneva, M-S. & Valkama, A. 2010. Apuvälineitä erilaisen oppijan arkeen – äänikirjasta älykynään, läppäristä lankakerään, nauhurista navigaattoriin. Helsinki: Erilaisten oppijoiden liitto

Hämäläinen, R., Liias, S., Taarna, V. & Valkama, A. 2008. Erilaisen oppijan käsikirja. Helsinki; Erilaisten oppijoiden liitto.

Järviluoma, E., Paananen, M., Kaila, S., Mäntylä, M., Määttä, S. & Aro, T. 2014. Opas lukivaikeudesta lasten vanhemmille. Niilo Mäki instituutti Eura: Euraprint.

Kuuloavain-wwv sivusto. Puheterapia. 2019. Viitattu 19.4.2019. <https://www.kuuloavain.fi/info/kieli-ja-kommunikaatio/puheterapia/>

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 muutoksineen.

Lukihäiriö. Celian ylläpitämä wwv-sivusto. Lukivaikeuden ilmeneminen. 2018. Viitattu 14.05.2018 <https://www.lukihairio.fi/lukivaikeus/>

Lukimatin ylläpitämä wwv-sivusto, 2017, Viitattu 8.4.2019 <http://www.lukimat.fi/lukimat-oppimisen-arviointi/tietopalvelu/taustaa/kolmiportainen-tuen-malli>

Lukiolaki 714/2018 muutoksineen.

Lukukeskus 2017. Viitattu 16.4.2019. <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017/>

Luotola, J. 2014, Tekniikkatalous Viitattu 16.4.2019 <https://www.tekniikkatalous.fi/tiede/2014-08-20/Lukih%C3%A4iri%C3%B6st%C3%A4-paljastui-olevan-yll%C3%A4tt%C3%A4v%C3%A4%C3%A4-hy%C3%B6ty%C3%A4-3255113.html>

Mielenterveystalon wwv-sivusto. Vertaistuki. 2019. Viitattu 8.4.2019 <https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/psykoosi/Pages/vertaistuki.aspx>

Mikkonen, K., Nikander, K., Voutilainen, A., Oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukeminen. Lääkärilehti 12/15. Viitattu 8.4.2019 <http://www.potilaanlaakari-lehti.fi/artikkelit/oppimisvaikeuksien-tunnistaminen-ja-tukeminen/>

Niilo Mäki instituution wwv-sivut. 2019. Hahmottaminen. Viitattu 8.4.2019 <https://www.hahku.fi/usein-kysytyt-kysymykset/#Mit%C3%A4-hahmotush%C3%A4iri%C3%B6t-ovat?>

Nyberg, J. 2015. Väärinkäsitys: Jokaisella on oma oppimistyylinsä Viitattu 15.4.2019 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/07/16/vaarinkasitys-jokaisella-oma-oppimistyylinsa>

Oppimisvaikeus. Kuntoutussäätiön wwv-sivusto. Hahmotusvaikeus. 2017. Viitattu 9.4.2019 <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/hahmotusvaikeus/>

Oppimisvaikeus. Kuntoutussäätiön wwv-sivusto. Lukivaikeus. 2017. Viitattu 8.4.2019 <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/lukihairio/>

Oppimisvaikeus. Kuntoutussäätiön wwv-sivusto. Matematiikan vaikeus. 2017. <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/matematiikan-vaikeus/>

Oppimisvaikeus. Kuntoutussäätiön wwv-sivusto. Tietoa. 2017. Viitattu 8.4.2019 <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/>

Oppimisvaikeus. Kuntoutussäätiön www-sivusto. Neuropsykologinen kuntoutus. 2017. Viitattu 19.4.2019 <https://oppimisvaikeus.fi/tukea/kuntoutus/neuropsykologinen-kuntoutus-ja-ohjaus/>

Perusopetuslaki 21.8.1998/628 muutoksineen.

Qvarnström, M. 2013. Lukivaikeus. Duodecim 129.

Roisko, E. 2017. Lukivaikeuksista voittoon vai vankilaan. Viitattu 8.4.2019. <https://tikonen.fi/aiheet/paakirjoitus/lukivaikeuksista-voittoon-vai-vankilaan/>

Rytkönen, A. 2014. <https://www.iltalehti.fi/viihde/a/2014091118653936>

Savela, K. 2018. Lukivaikeuteen saa tukea ja apuvälineitä. Kyvyt käyttöön. Viitattu 8.4.2019 <https://www.vates.fi/vates/artikkelit/lukivaikeuteen-saa-tukea-ja-apuvälineita.html>

Sieppi, E. ja Pietarinen, P. Yle www-sivut 2018. Testaa, miten pärjäisit lukihäiriön kanssa – lukivaikeudet eivät liity älyyn, silti ne johtavat usein pilkkaan ja vähätelyyn. Viitattu 10.4.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-10276747>

Takala, M., Kontu, E. & Aro, M. 2006. Luki-vaikeudesta luki-taitoon. Helsinki; Yliopistopaino.

Toimintaterapeuttiliiton www-sivusto. Toimintaterapia. 2019. <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapia/>

Tutorhousen www-sivusto. 2018. Unohda oppimistyylit - nämä tekijät vaikuttavat lapsesi oppimiseen eniten. Viitattu 8.4.2019 <https://www.tutorhouse.fi/blogi/n%C3%A4m%C3%A4-tekij%C3%A4t-vaikuttavat-lapsesi-oppimiseen-eniten>

Uplus <https://uplus.fi/oppimistyylit-onko-niita-olemassa/> 2013-2019

Wolf, M. 2011 <https://www.theguardian.com/education/mortarboard/2011/may/09/dyslexic-children-brains-struggle-reading>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 muutoksineen.

Yliopistolaki 24.7.2009/558 muutoksineen

Ylioppilaslautakunta www-sivusto. Erityisjärjestelyt. 2019. https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Ohjeet/Sairaus/fi/fi_luki_lomake_1.pdf

LIITE 1

Hyvä vastaanottaja,

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosionomin tutkintoon johtavassa koulutusohjelmassa. Teen opinnäytetyönäni tutkielman yhdessä erilaisten oppijoiden liiton kanssa aiheesta: miten lukivaikeuksinen näkee oman lukivaikeutensa ja onko henkilö saanut tukea lukivaikeuteensa.

Opinnäytetyö toteutetaan kyselytutkimuksena, johon kutsun henkilöitä, joilla on lukivaikeus. Opinnäytetyö toteutetaan joko kyselylomakkeella tai haastatteluna, riippuen siitä, miten haluat osallistua. Samat kysymykset esitetään molemmissa osallistumisvaihtoehtoissa. Kohderyhmäni huomioon ottaen, olen valinnut myös haastattelun osallistumuodoksi. Tällöin osallistuminen on helppoa ja saisin kyselyyn mahdollisimman paljon osallistujia. Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Vastaukset käsitellään nimettömänä ja kenenkään vastaajan tiedot eivät paljastu tuloksista.

Ohessa on kyselylomake. Jos haluat osallistua kyselylomakkeen avulla, pyydän täyttämään sen 3 viikon kuluessa. Voit myös ottaa minuun yhteyttä, niin voidaan sopia haastatteluaika. Haastattelu voi tapahtua, niin puhelimesta kuin kasvokkain.

Lisätietoa ja haastatteluajan saat ottaen minuun yhteyttä, joko puhelimesta tai sähköpostilla.

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen,

Silva Mölsä

Kyselylomake

Ikä

Alle 10

10-15

16-20

21-29

30-39

40-49

50-59

60-69

70 ja yli

En halua määritellä

Sukupuoli

Nainen

Mies

Muu

Onko sinulla lukivaikeus?

Kyllä

Ei

Onko sinulla muita oppimisvaikeuksia lukivaikeuden lisäksi?

Oletko saanut tukea lukivaikeuteesi?

Kyllä

En

Jos vastasit kyllä, minkälaista tuki oli ja hyödytkö siitä?

Millaisena koet oman lukivaikeutesi? neutraalina, negatiivisena vai positiivisena asiana? Onko se tuonut elämääsi jotain lisää?